

Rima Handleyová

HOMEOPATICKÝ PŘÍBĚH LÁSKY

Příběh Dr. Samuela Hahnemanna, objevitele
homeopatické léčby, a jeho manželky Mélanie

Nakladatelství Alternativa
Elišky Přemyslovny 380, 156 00 Praha 5

Mé matce a bratrovi

A Homeopathic Love Story
Copyright © 1990 by Rima Handley
Translation © 1999 Jana Novotná
All rights reserved
ISBN: 80-85993-47-3

PODĚKOVÁNÍ

Během čtyř let, kdy jsem psala tuto knihu, mi pomohlo mnoho lidí, prakticky i morálně. Hlavním zdrojem pomoci pro mne byla Dorothy Hannon-Blazierová, která mě jako první uvedla do homeopatie. Bez jejího povzbuzování a nadšení by tato kniha nepřešla stadiem dobrého nápadu. V pozdější fázi mě podporovala Jenny Biancardiová. Můj dík patří právem několika lidem, kteří si přečetli hotový rukopis a poskytli mi kritické rady. Jsou to zejména: Linda Andersonová, Naona Beecher-Mooreová, Jenny Biancardiová, John Churchill, Max Handley, Vivienne Morrisová, Valerie Murrayová, Joanna Tresederová a Francis Treuherz a rovněž zaměstnanci a studenti Northern College of Homeopathic Medicine, kteří trpělivě četli a poslouchali úryvky na pokračování, často ponechání na okraji útesu; a Pennymu Colemanovi, který pomohl s rejstříkem. Rovněž Rastě, která se zúčastnila všech stadií přípravy knihy. Cennou praktickou pomoc mi poskytla Společnost homeopatů z Northern College of Homeopathic Medicine, Naona Beecher-Mooreová a Harris a Catherine Coulterovi.

Jsem vděčna knihovníkům z Institut für Geschichte der Medizin a Robertu Bosch Stiftungovi ze Stuttgartu za to, že mi tak štědře dovolovali využívat rozsáhlého materiálu knihovny, a také pracovníkům knihovny Boiron v Lyonu. Jsem rovněž zavázána třem vědcům z jiného oboru: dr. Anně Hudsonové a profesoru Eriku Stanleyemu za to, že mi záhy v mém životě, když jsem se zabývala studiem středověku, naočkovali badatelskou mentalitu a dovednosti, a profesoru Julianu Brownovi, který mě učil nebát se obtížného rukopisu! Děkuji mnoha lidem, s nimiž jsem se v posledních čtyřech letech seznámila na večírcích, ve vlacích, v knihovnách, a jejichž zájem o můj projekt mne velmi povzbuzoval. Nejvíce jsem vděčna zesnulému dr. Haehlovi, jehož Hahnemannův životopis zůstává Aladinovou jeskyní. Nedožil se bohužel toho, aby zpracoval další rozsáhlý rukopisný materiál, který sám našel a zachránil před nebezpečím. Bez jeho práce na počátku našeho století bych nikdy tuto studii nemohla dokončit.

Děkuji také Poulakimu, jehož předčasná smrt mě přinutila dokončit tuto knihu.

OBSAH

Úvod	9
Setkání	11
Mladá Mélanie	27
Mélanie, básnička a malířka	41
Samuelova raná léta	57
Hahnemann se stává homeopatem	73
Hahnemann v exilu	85
Mélanie a Samuel přijíždějí do Paříže	99
První léta v Paříži	111
Jak léčili?	123
Nemoci a léčení	139
Rozloučení	153
Soudní proces s Mélaníí Hahnemannovou	167
Mélanie po Hahnemannovi	177
Opět sama	187
Konec příběhu	199
Poznámky	215
Literatura	238

Úvod

Není to obyčejný milostný příběh. Spojené životy Samuela a Mélanie Hahnemannových dosáhly celkové délky 167 let, příliš dlouhého období na to, aby se dalo uspokojivě popsat v jedné stručné knize. Samuel Hahnemann žil v letech 1755 až 1843 a Mélanie od roku 1800 do 1878; žili v jednom z nejbohatších a nejzajímavějších století evropské kultury. Kniha se zaměřuje na jejich společný život, devítileté období od roku 1834 do roku 1843, kdy se tento neobvyklý pár seznámil, uzavřel manželství, založil v centru Paříže homeopatickou praxi a za tento čas učinil z homeopatie jedno z hlavních útočišť moderní společnosti a ovlivnil vývoj lékařství v Evropě.

Život Samuela Hahnemanna je do té doby velmi dobře zdokumentován, takže moje vyprávění nebude spočívat na podrobnostech z jeho životopisu, ale pokusím se je zařadit do kontextu, který vysvětluje, jak se poté, co měl za sebou velkou část života, mohl zamilovat do mladé pařížské umělkyně a prodloužit si tak krásně život. O jeho manželce toho bylo na druhé straně napsáno velmi málo. Když se setkala s Hahnemannem, byla už úspěšnou spisovatelkou a umělkyní. Vzdala se své umělecké kariéry, aby se za něho mohla provdat, a studovala a provozovala nové lékařství s takovým úspěchem, že ji sám nazval nejlepším homeopatem v Evropě: a to v době, kdy se v Evropě nepodařilo žádné ženě být lékařkou jakéhokoli druhu. Život Mélanie je do určitých podrobností prozkoumán.

Kniha dokumentuje léta jejich společné práce v Paříži, používá k vysvětlení podrobností rozsáhlé homeopatické praxe v polovině devatenáctého století záznamy pacientů, které předtím nebyly nikdy použity, a zkoumá pacienty, nemoci a léčení této části pařížské společnosti v období nečinnosti předtím, než revoluce 1848 změnila některé struktury evropského společenského života navždy. Dívá se na okolnosti, za nichž byla Mélanie Hahnemannová

nakonec v době oficiální perzekuce provozovatelů alternativní medicíny přivedena k soudu, a na její ilegální a tajnou praxi v homeopatii v letech po pronásledování.

Je to kniha o životě a lásce dvou velmi pozoruhodných lidí a o jejich společné lásce k homeopatii, zvláštnímu systému medicíny, který je nyní po zápase se zakořeněnými předsudky ortodoxních lékařů trvajícím přes dvě stě let konečně uznáván jako mocná léčivá síla.

1. KAPITOLA

Setkání

Sedmý říjen roku 1834 byl v městečku Köthen u Lipska v Německu chladný a mlhavý. Před hostincem zastavil poštovní dostavník, koně byli po dlouhé cestě celí schvácení. Z vozu vystoupil mladý muž oblečený do elegantních šatů podle pařížské módy. Přijížděl z města, jež dosud jen velmi málo obyvatel Köthenu vidělo a o němž by někteří možná ani nikdy neslyšeli, kdyby se před pětadvaceti lety přes jejich zemi nepřehnala velká armáda císaře Napoleona a nezanechala za sebou vojenská stanoviště a hořké vzpomínky. Zvědaví přihlížející sledovali mladého muže, jak vstupuje do hostince. Hádali, že to musí být další podivný cizinec, který přišel navštívit starého výstředního doktora - „poustevníka“, jak mu říkali, - nejznámějšího obyvatele města.

Tímto výstředním lékařem byl dr. Samuel Hahnemann, křehký devětasedmiletý muž. Přišel do Köthenu se svou manželkou a rodinou před třinácti lety po dlouhé době pronásledování ze strany ortodoxních lékařských autorit v Lipsku. Jeho pacient, vévoda z Anhalt-Köthenu, mu nabídl místo dvorního lékaře s možností svobodně vykonávat praxi v malém vévodství. Hahnemann byl rád, že mohl opustit rozhořčenou atmosféru univerzitního města, kde se setkal s krutým nepřátelstvím a protivenstvím. Jistě pochyboval o moudrosti svého činu, když poprvé hledal útočiště v Köthenu, protože podezřívaví a omezení obyvatelé¹, nakažení divokými pověstmi, házeli kameny do oken jeho domu a nazývali ho ďábelským čarodějem. Tuto pověst si získal kvůli léčebnému systému, který vymyslel a jemuž se nyní říká homeopatie, léčení „podobného podobným“. Hahnemann dosáhl téměř magického úspěchu, když léčil nemocné lidi nepatrným množstvím látek schop-

ných způsobit modely nemocí podobných těm, jimiž už trpěli. Přestože nyní zřídka opouštěl svatyni svého domova, stále za ním přicházeli lékaři a pacienti z celého světa, kteří našli cestu k jeho malému domku na Wallstrasse č. 270, aby se s ním poradili.

A ten mladý muž, který přijel dostavníkem? Byla to vlastně žena, jak zjistil následujícího dne holič, když podnikl obvyklou ranní návštěvu nových hostů. Byla to v Paříži dost známá markýza Marie Mélanie d'Hervilly, umělkyně a básnířka, členka jedné z nejstarších pařížských šlechtických rodin. V té době byl Köthen vzdálen od Paříže patnáct dnů cesty malým rychlým dostavníkem. Cesta vedla jednou z nejpustších a nejnebezpečnějších částí Evropy - nic pro ženu, která měla cestovat sama. Odvážná a odhodlaná žena však mohla vyřešit tento problém převlečením do mužských šatů, aby se chránila, a to také Mélanie udělala.²

Proč markýza d'Hervilly cestovala tak daleko? Přišla požádat doktora o radu, co se silnými bolestmi břicha, které jí už tři roky bránily v malování. Také ji lákalo kouzlo homeopatie. Nedávno se doslechla o Hahnemannově novém revolučním systému medicíny a přijela do Köthenu jako vášnivý nadšenec. Podle krátké životopisné črty, kterou napsala v pozdějších letech, se o medicínu zajímala většinu svého života. Dosáhla určitého úspěchu v léčení bylinami ještě jako dítě a projevil se u ní talent pro léčitelství, ale vzhledem k tomu, že ženy v Evropě nemohly na začátku devatenáctého století studovat nebo provozovat medicínu, její zájem se obrátil k umění. To jí alespoň umožnilo studovat anatomii a navštěvovat pitevny nemocnic. V několika posledních letech její zájem nabyl osobnější povahy: nejen proto, že sama trpěla bolestmi, ale onemocnělo několik jejích nejlepších přátel a řada jich zemřela. Mélanie se musela dívat na to, jak jim ortodoxní medicína není schopna pomoci, a proto tím více dopřávala sluchu novému léčebnému systému:

Slyšela jsem, jak každý říká, že lékaři jsou hlupáci, a já jsem právem sdílela tento všeobecný názor, zvláště když jsem občas sama onemocněla a nedostalo se mi žádné pomoci od léků, které mi dali nejlepší lékaři. A když moji výborní přátelé, které

jsem velmi milovala, onemocněli také, neustále jsem se přesvědčovala o naprostém nedostatku prostředků, které by je mohly vyléčit.³

V Paříži byl vydán francouzský překlad Hahnemannovy knihy *Organon* a Mélanie jej náhodou četla.⁴ Tato kniha, poprvé vydaná v roce 1810 pod názvem *Organon of Rational Healing*⁵, byla Hahnemannovým autoritativním vysvětlením, co homeopatie je. Napadal v ní zcela iracionální základ panující ortodoxní medicíny té doby, kterou nazval alopatii, a demonstroval metodu a filozofii své nové vědy. Tato kniha dává Hahnemannově originalitě jasný výraz, ale je také produktem myšlení prodchnutého myšlenkami osvícenství osmnáctého století a informovaného liberálním humanitářstvím Jean-Jacquesa Rousseaua. Okamžitě rezonovala s Mélaniiny vlastním vnímáním života (byla intelektuální dědičkou Rousseaua a Francouzské revoluce) a zcela Mélanii uchvátila. Když ji četla poprvé, cítila, jak řekla později, že „vyšlo pro mne slunce pravé medicíny“.⁷ Kniha *Organon* jí poskytla naději nejen na vyléčení vlastních nemocí, ale byla pro ni i satisfakcí za celoživotní okouzlení touto medicínou.

Mélanie byla vždy velmi impulzivní. Když si přečetla knihu, přála si setkat se s autorem a promluvit s ním. S přímostí pro ni tak charakteristickou odjela rovnou do Köthenu (zcela proti radám svých přátel, kteří ji považovali za šílenou, nebo to alespoň říkali). Nic nemohlo být vzdálenější jejím dřívějším zkušenostem. Köthen byl typickým malým saským městem s jednou širokou hlavní ulicí, hroznem dalších úzkých uliček, několika odlehklými domy a vévodským palácem ze šestnáctého století. Přestože to bylo hlavní město vévodství Anhalt-Köthen vzdálené jen asi třicet mil od Lipska, jednoho z hlavních středisek německé kultury té doby, mělo méně než šest tisíc obyvatel. A bylo to německé město, na hony vzdálené jakémukoli francouzskému městu, natož Paříži.

Muž, kterého Mélanie přijela navštívit, se také zcela vymykal jejím zkušenostem. V Paříži se stýkala se spisovateli, básníky, umělci a politiky. Samuel Hahnemann věnoval celý svůj dospělý život medicíně a posledních čtyřicet let se soustředil intenzivně